

Edelviks folkhögskolas styrelse avlämnar följande remissvar med anledning av SoU 2024:42 Bildning, utbildning och delaktighet.

Svaret avges med inledning, därefter en genomgång utifrån regeringens uppdrag till utredaren och en sammanfattande ståndpunkt.

Vi delar utredningens syn på folkbildningens betydelse för Sveriges utveckling, såväl i ett historiskt perspektiv som för framtiden. Folkbildningen har gjort kunskap och kultur tillgänglig i alla delar av landet och för en mångfald av människor.

Genomgång av utredarens slutsatser i förhållande till regeringens uppdrag

1. Styr- och fördelningsmodell för statsbidraget i syfte att göra den mer ändamålsenlig, transparent och förutsägbar samt minska risken för fusk och felaktigheter.

Vi delar utredarens uppfattning att det finns stora fördelar med att bibehålla självförvaltningsmodellen. Den kan sannolikt bäst bevara viktiga principer om frihet, frivillighet och armlängds avstånd för folkbildning med den högsta möjliga kvaliteten.

Förslaget att MYKA, IFAE och Riksrevisionen får uppdraget att revidera Folkbildningsrådets arbete kan vara ett sätt att stärka tilltron till folkbildningen. Men finansieringen av detta kan inte ytterligare få urholka anslagen till folkbildningen. Ytterligare nedskärningar av statsbidragen kommer kraftigt att påverka folkbildningens räckvidd och effektivitet. Vi vill också betona vikten av att folkbildningen förblir fri och oberoende från statlig styrning för att säkerställa en mångfald av röster och perspektiv.

2. Nya mål och syfte för folkbildningspolitiken

Nytt övergripande mål *Höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället* måste kompletteras med en formulering kring demokratiutveckling. Vi ser att demokratibegreppet helt saknas i nya övergripande målformuleringen. Om utredarens mening är att demokrati ändå genomsyrar folkbildningen och därför inte behöver uttryckas explicit, så anser vi istället att den behöver betonas. Demokratin måste erövrats av varje ny generation, därmed bör det även fortsättningsvis vara ett övergripande mål så att arbetet med att stärka och utveckla demokratin ständigt pågår.

Att folkbildningen bidrar till att människor breddar och fördjupar sina kunskaper och når nya insikter är en fundamental fråga för densamma. Att sträva efter att nå fler

---

Besöksadress

Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Kontakt

info@edelvik.se
www.edelvik.se
+46 (0)914 795 100

Postadress

Edelviks folkhögskola
Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Organisationsnummer

894700-1676

människor är också en viktig fråga. Folkbildningen har många gånger varit mera snabbfotade än myndigheter/institutioner. Ett exempel är 2015 - 2016 eller 2022-fortfarande när många människor lämnat krig och utsatthet och sökt sig till Sverige. En avgörande förutsättning för att klara detta är goda samarbeten med organisationer inom civilsamhället. Goda samarbeten bygger på goda relationer, vilka behöver tid för att uppbyggas. Om syftet med statsbidraget är en infrastruktur för folkbildningen i hela landet, måste också relationen till civilsamhällets organisationer förbli starka. De nya delmålen om att nå fler unika individer måste omfatta övriga civilsamhället. Annars riskerar folkbildningens insatser att bli kortsiktigt inriktade på just fler, inte på att skapa relationer som ger förutsättningar för återkommande tillfällen att gå vidare i arbetsliv och i studier

Folkhögskolornas allmänna kurs är en viktig del av detta arbete. De föreslagna delmålen kompenseras inte tillräckligt för att målformuleringen "Utjämna utbildningsklyftor" har försvunnit. Folkhögskolan arbetar ständigt med att stärka och utveckla allmän kurs och skolformen Folkhögskola. Därför efterlyser vi starka skrivningar som skyddar allmän kurs och omdömet.

Folkhögskolor och studieförbund bedriver olika former av verksamhet, vilket kan motivera att delmålen också utformas specifika för respektive verksamhet. Men ännu viktigare är att statens målstruktur och syfte delas av regionerna i framtiden för att undvika motstridiga målformuleringar och stora regionala skillnader i förutsättningarna för folkbildning och folkhögskola. Därför föreslår vi att utformning av målstruktur och syfte sker i en nära dialog med regionerna.

3. Uppföljningsindikatorer

Vi delar uppfattningen att statsbidragsvillkoren för studieförbund och folkhögskolor har ett för stort fokus på kvantitet, på bekostnad av uppföljning av verksamhetens kvalitet. Utredningen antyder att det i de nya delmålen utvärderingsbara återigen kommer vara ett fokus på kvantitativa frågor (ff a delmål tre). Kan det till och med innebära att folkhögskolor tvingas överge en av de viktigaste målgrupperna: de kortutbildade? Risken är stor att en folkhögskola avstår från att anta deltagare med större studieutmaningar just för att dessa kommer att behöva längre tid för eller ha svårare att nå målen om arbete och studier.

4. Modell för regelbunden utvärdering av statsbidraget till folkbildningen

Utredningen föreslår statlig oberoende utvärdering och en ny struktur för analys och utvärdering. Detta välkomnas som ett sätt att få klarlagt folkbildningens betydelse för

---

Besöksadress

Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Kontakt

info@edelvik.se
www.edelvik.se
+46 (0)914 795 100

Postadress

Edelviks folkhögskola
Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Organisationsnummer

894700-1676

samhället. Men samtidigt vill vi betona såväl vikten av långsiktiga perspektiv samt en sund syn på ”nyttoperspektivet” som inte ensidigt betraktar arbete eller högre utbildning som framgång.

5. Kontroll och granskning stärkas på alla nivåer

Med utredningens förslag sker en förskjutning av balanspunkten mot ökad statlig styrning genom att administrationen ökar. Det i sin tur riskerar att medföra att kärnverksamheten blir lidande. Tillförs inga ekonomiska resurser för detta måste antalet folkhögskoleplatser minska, eller antalet lärare bli färre eller verksamheten genomföras med lägre ambitionsnivå. Detta kommer särskilt drabba folkrörelse-, organisations-, stiftelse- och föreningsdrivna folkhögskolor. Det är få av dessa som, till skillnad från regionägda folkhögskolor, har tillgång till administrativt stöd från en förvaltning eller till och med ingår i en sådan.

Vi motsätter oss utredarens förslag att upprätta registrering över samverkanspartners samt att redovisa dessa vidare. Redan idag säger statsbidragsvillkoren att avtal ska upprättas i samverkan med externa parter. Dessa samverkansavtal arkiveras på respektive folkhögskola och uppvisas på förfrågan från Folkbildningsrådet.

7-8 Ordning för återtagande av statsbidrag samt villkor för återbetalning av oanvända statsbidrag

Vi motsätter oss en återbetalning av anslag till staten. Eftersom marginalerna är så snäva bör återkrävda medel tillfalla folkbildningens aktörer. Vill man rikta användandet skulle ett område kunna vara att överskott från statsbidragen kan användas för utveckling av såväl studieförbund som folkhögskolor. De skulle till exempel kunna utgöra en buffert för de organisationer som söker utvecklingsmedel med krav på medfinansiering (t ex Europeiska Socialfonden, vars krav på medfinansiering ökat avsevärt de senaste åren). Likaså menar vi att folkbildningsanslaget måste värnas utförande av verksamheten. Ökar Folkbildningsrådets kostnadskostym kan inte det ske med motsvarande minskning hos folkhögskolorna och studieförbunden. Då påskyndar vi den urholkning av folkbildningsanslaget som pågått de senaste decennierna.

9. Analysera konsekvenserna av förslagen, särskilt de organisatoriska effekterna för studieförbund och folkhögskolor samt effekterna för civilsamhällets självständighet och möjlighet att bidra till ett demokratiskt samhälle.

Besöksadress

Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Kontakt

info@edelvik.se
www.edelvik.se
+46 (0)914 795 100

Postadress

Edelviks folkhögskola
Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Organisationsnummer

894700-1676

Utredningen menar att så länge självförvaltningsmodellen bibehålls påverkas inte civilsamhällets självständighet på annat sätt än att man måste ägna mer fokus på frågor som rör kontroll, uppföljning och utvärdering. Här vill vi nog ändå mena att det kan innebära en ganska avsevärd förändring, beroende på vilka kriterier som fastställs för just kontroll, uppföljning och utvärdering. "Som man ropar får man svar" är ett bekant talesätt som nog kan appliceras även på uppföljning av folkbildningen.

Avslutningsvis vill vi betona att folkbildningen har två organisatoriska delar med olika uppdrag och förutsättningar. Men den utgör också en organisk struktur som måste beaktas som en helhet även i framtiden. Folkbildningen är en grundläggande del av det svenska samhället. Genom att i sina verksamheter främja jämlikhet, demokrati och solidaritet bidrar folkbildningen till en starkare social sammanhållning och ett mer inkluderande samhälle. Folkbildningen tål att granskas. Det är råder inte en generell förtroendekris som utredningen antyder, den omfattar inte folkhögskolorna.

Bevara folkbildningen från NPM - (new public management) fällan. Komplexa strukturer som folkbildningen förtjänar bättre. Ambitionen att kontrollera får inte bli så omfattande att den hämmar folkbildningens frihet och flexibilitet.

Besöksadress

Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Kontakt

info@edelvik.se
www.edelvik.se
+46 (0)914 795 100

Postadress

Edelviks folkhögskola
Skelleftevägen 1
937 32 Burträsk

Organisationsnummer

894700-1676